

Skattemessig behandling av valutataap og -gevinst

I denne artikkelen ser vi på den skattemessige behandlingen av valutagevinster og -tap. Vi tar samtidig opp noen praktiske spørsmål om den skattemessige behandlingen av valuta som vi har fått inn i vår spørretjeneste.

Rådgiver skatt
Børge Busvold
Den norske Revisorforening

Det har vært store endringer i valutakursene de senere årene og den norske kronen har fra 2012–16 svekket seg betydelig i forhold til de største valutaene. Tok man f.eks. opp et lån i amerikanske dollar i desember 2012 tilsvarende én million kroner, ville lånet ha steget til 1,53 millioner kroner i desember 2016. Tilsvarende tall for euro ville ha vært 1,23 millioner.

Med så store valutasingninger som vi har hatt de senere årene, har mange hatt betydelige valutagevinster og -tap, både realiserte og urealiserte, som må håndteres skattemessig.

Sammenslåingsprinsippet

Ved beskatningen gjelder i utgangspunktet sammenslåingsprinsippet. Det innebærer at valutadelen vurderes sammen med den underliggende transaksjonen. Sammenslåingsprinsippet gjelder bl.a. for fast eiendom og aksjer. Det følger av skatteloven § 9–9 at sammenslåingsprinsippet også gjelder for mengdegjeldsbrev, selv om et mengdegjeldsbrev egentlig er en fordring/gjeld der hovedregelen er at sammenslåingsprinsippet ikke gjelder, se nedenfor.

At valutaelementet behandles etter sammenslåingsprinsippet, innebærer at eventuell skatteplikt/fradragsrett på valutaelementet og tidspunktet for beskatning vur-

deres etter reglene for det underliggende objektet når det underliggende objektet realiseres.

Eksempel

Et norsk aksjeselskap kjøpte aksjer i et amerikansk selskap i juni 2012 for 10 000 USD til kurs 6,02 = kr 60 200. Aksjene ble solgt i juni 2016 for det samme beløpet (10 000 USD), men da var valutakursen steget til kr 8,31 = kr 83 100.

Selskapets gevinst på kr 22 900 skyldes egentlig økningen i valutakursen, men regnes skattemessig som en aksjegevinst. Om denne (valuta)gevinsten er skattefri eller skattepliktig, er avhengig av om aksjene oppfyller vilkårene i fritaksmetoden i skatteloven § 2–38 (minst 10 % eierandel og eiertid på minst to år).

Skatteplikt/fradragsrett for valutagevinst/-tap

Sammenslåingsprinsippet gjelder ikke fordringer og gjeld, unntatt for mengdegjeldsbrev. For fordringer og gjeld vil det alltid være skatteplikt for gevinst på valutaelementet og fradragsrett for valutataap, selv om gevinst på selve fordringen ikke er skattepliktig og tap ikke er fradragsberettiget.¹ Dette gjelder både i og utenfor virksomhet.²

Eksempel

Hvis selskapet i eksempelet ovenfor i stedet for å investere i aksjer hadde investert i en fordring i juni 2012 til 10 000 USD og

fått den tilbakebetalt i juni 2016, hadde gevinsten på kr 22 900 vært en skattepliktig valutagevinst. Dette gjelder også for privatpersoner og selv om fordringen er utenfor virksomhet.

Jeg kommer tilbake til behandlingen av valutaelementet på fordringer som er helt eller delvis tapt senere i artikkelen.

Bankinnskudd i utenlandsk valuta er en fordring. Også for kontantbeholdning skal det beregnes skattemessig valutagevinst eller -tap når kontantene realiseres. For kontanter er det imidlertid et unntak for såkalt «turistvaluta», dvs. utenlandsk betalingsmiddel til personlig forbruk.³

Realisasjon av fordringer og gjeld i utenlandsk valuta

Skatteplikt eller fradragsrett for valutagevinsten/-taped oppstår ved realisasjon av fordringen eller gjelden. Det vil si ved innfrielse eller salg av fordringen eller ved nedbetaling av gjelden. Ved avdragsbetaling realiseres en tilsvarende andel av valutagevinsten/tapedet.

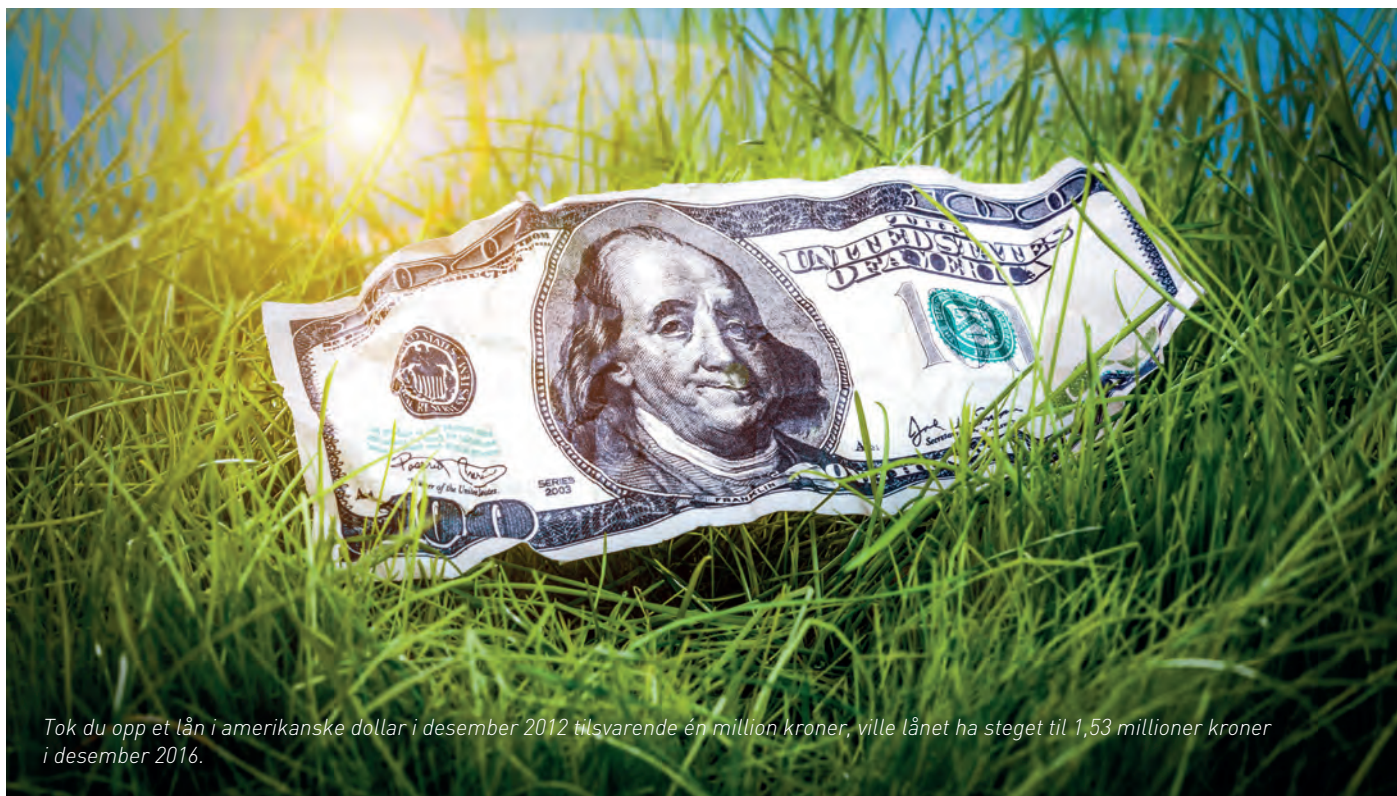
At valutagevinst/tap først realiseres når gjelden realiseres, innebærer at det ikke kan kreves fradrag for valutataap selv om låntakeren må innbetale påløpt valutataap underveis til långiver. Valutatapedet kan først fradragsføres etter hvert som den underliggende gjelden realiseres.

Refinansiering av gjeld hos en annen kreditor regnes normalt som realisasjon av hele gjelden. Dette må imidlertid vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Hvis f.eks.

¹ Det er unntak for fordringer og gjeld utenfor virksomhet etablert før 13. april 1991, jf. skatteloven § 9-9.

² Utenfor virksomhet følger dette av skatteloven § 9-9 og § 9-4. I virksomhet følger dette av hovedreglene for virksomhet i skatteloven § 5-1 og § 6-1.

³ Skatteloven § 9-3 første ledd bokstav b.

Tok du opp et lån i amerikanske dollar i desember 2012 tilsvarende én million kroner, ville lånet ha steget til 1,53 millioner kroner i desember 2016.

initiativet til refinansieringen ikke kommer fra låntaker og lånevilkårene og valutaen ikke endres, regnes nok ikke refinansieringen som realisasjon av gjelden.⁴ Omklassifisering til en annen valuta regnes som realisasjon.

Det er ett viktig unntak eller en presisering. Det heter i Skatte-ABC at bortfall av fordring eller ettergivelse av gjeld på grunn av skyldnerens manglende betalingssevne ikke regnes som realisasjon av valutagevinst eller -tap.⁵

Utbytte fra utenlandsk selskap

Det må foreligge en fordring eller gjeld for at det skal oppstå skatteplikt eller fradragrett for valutagevinst/-tap. At en post er ført som fordring eller gjeld i regnskapet, er ikke tilstrekkelig.

Utbytte fra datterselskaper kan inntektsføres i morselskapets regnskap i opptjeningsåret, selv om utbyttet først vedtas av generalforsamlingen i datterselskapet året etter. Kravet på utbyttet føres som en fordring i morselskapets regnskap for avsetningsåret.

Endringer i valutakursen fra årsskiftet til utbyttet vedtas, er ikke en skattemessig

valutapost. Det er først fra det tidspunktet utbyttet vedtas av det kompetente organet i datterselskapet, dvs. generalforsamlingen eller tilsvarende, at det oppstår en fordring.

Eksempel

AS Mor eier 100 % av aksjene i det svenske datterselskaper Dotter AB. I regnskapet for 2016 inntektsfører Mor utbytte på én million svenske kroner basert på datterselskapets regnskap for 2016 til en kurs på 95, som var kursen 31. desember 2016, dvs. NOK 950 000. Utbyttet vedtas på generalforsamlingen i datterselskapet i mai da kursen har steget til 97. Når utbyttet utbetales i juni, har kursen sunket til 96.

Valutagevinsten fra 31. desember 2016 til utbyttet vedtas i mai, NOK 20 000, er ingen skattemessig valutagevinst, men en del av utbyttet. Utbytte fra svenske selskaper er skattefritt etter fritaksmetoden. Valutatapet fra utbyttet ble vedtatt til utbyttet utbetales, NOK 10 000, er imidlertid et skattemessig fradragberettiget valutatap.

Urealisert valutagevinst/tap

Skatteplikt og fradragrett for valutagevinst og -tap oppstår først ved realisasjon av tapet. I virksomhet foreligger det imidlertid to særregler som gir plikt eller

adgang til å ta hensyn til urealisert valutagevinst og -tap på fordringer og gjeld.

Langsiktige fordringer og gjeld

For foretak med bokføringsplikt har vi en særregel i skatteloven § 14–5 femte ledd som gir adgang (ikke plikt) til å kreve fradrag for urealisert valutatap på langsiktige fordringer og gjeld. Skattelovens definisjon av hva som er en langsiktig post avviker litt fra regnskapslovens regler.⁶ Som langsiktig post etter skatteloven § 14–5 femte ledd regnes fordringer som forfaller mer enn ett år etter utløpet av det regnskapsåret fordringen eller gjelden ble ervervet.

Urealisert valutagevinst motregnes mot urealisert valutatap samme år («porteføljeprinsippet»). Det er bare nettotapet som kan føres til fradrag. Dersom det er krevd fradrag for et urealisert nettotap og valutakursen endrer seg et senere inntektsår, må reduksjonen av nettotapet inntektsføres («reverseringsprinsippet»). Teknisk gjennomføres dette ved å føre urealisert gevinst og tap over en såkalt omvurderingskonto.⁷

Kortsiktige fordringer og gjeld

For regnskapspliktige skal regnskapslovgivningens regler om vurdering etter kursen ved regnskapsårets slutt legges til grunn for

⁴ Se f.eks. BFU 24/2011.

⁵ Skatte-ABC 2016/17 stikkord «Valutagevinst/-tap» pkt. 2.4.

⁶ Regnskapsloven § 5-1.

⁷ Finansdepartementets skatteforskrift (FSFIN) § 14-5-20.

kortsiktige fordringer og gjeld i utenlandsk valuta, jf. skatteloven § 14–4 annet ledd. Dette innebærer at man for kortsiktige poster skal inntektsføre urealisert gevinst og fradragføre urealisert tap pr. 31. desember («dagskursprinsippet»).

Regelen gjelder for regnskapspliktige etter regnskapsloven.⁸ Mens praktisk talt alle næringsdrivende har bokføringsplikt, gjelder regnskapsplikten for en snevrere gruppe. Foretak med bare bokføringsplikt skal følge realisasjonsprinsippet for kortsiktige poster, men kan altså kreve fradrag for urealisert nettotap på langsiktige fordringer og gjeld, se ovenfor.

Usikre fordringer

Bortfall av fordring og ettergivelse av gjeld på grunn av skyldnerens manglende betalingssevne regnes ifølge Skatte-ABC ikke som realisasjon av valutagevinst/-tap.⁹ Dette gjelder både kortsiktige og langsiktige poster. I tilfeller der valutaelementet isolert sett medfører en gevinst, fremstår dette som en rimelig og fornuftig regel. Dersom også valutaelementet viser et tap, fremstår ikke dette som like rimelig.

Skatte-ABC tar ikke stilling til hvordan man skal behandle valutaelementet ved usikre fordringer som må skrives ned etter regnskapslovgivningen. Den skattemessige behandlingen av valutaelementet på kortsiktige fordringer og gjeld er knyttet opp til den regnskapsmessige behandlingen.¹⁰ Vi vil derfor anta at det ikke kan være noen plikt til å inntektsføre urealisert gevinst på fordringer som nedskrives som usikre. Tilsvarende kan man heller ikke kreve fradrag for urealisert tap på fordringer som må nedskrives regnskapsmessig.

Men hva med den delen av en fordring som ikke nedskrives? Problemstillingen settes på spissen for kortsiktige fordringer som skattemessig skal behandles etter dagskursprinsippet. Har man plikt til å inntektsføre eventuell urealisert valutagevinst på den delen av fordringen som ikke skrives ned?

Problemstillingen kan illustreres med et eksempel:

Et norsk selskap etablerte en fordring på én mill. USD 7. juni 2016 til kurs 8,12. Kursen 31. desember var 8,62. Fordringen vurderes som usikker og ble derfor ned-

skrevet regnskapsmessig til 500 000 USD pr. 31. desember 2016.

Det gis ikke skattemessig fradrag for den regnskapsmessige nedskrivningen på 500 000 USD. Spørsmålet er om det må beregnes en skattepliktig urealisert valutagevinst på restfordringen, dvs. $500\,000\text{ USD} \times (\text{kr } 8,62 - \text{kr } 8,12) = \text{kr } 250\,000$.

Det heter i NRS 20¹¹ pkt. 16 at ved nedskrivninger skal balanseposter, herunder pengeposter, omregnes til valutakursen på måletidspunktet. Dette tilsier at først skal selve balanseposten vurderes for nedskrivning, deretter skal posten omregnes til valutakursen på måletidspunktet, normalt 31. desember. I så fall vil det være korrekt å beregne en skattepliktig valutagevinst eller -tap på den delen av fordringen som ikke er nedskrevet.

Praksis varierer når det gjelder den regnskapsmessige behandlingen. Noen mener fordringen skal vurderes netto. Det betyr at fordringen skal nedskrives til fordringsverdi i norske kroner ved utgangen av regnskapsåret, dvs. uten å beregne valutagevinst eller tap på den ikke-nedskrevne delen av fordringen.

Det følger av skatteloven § 14–4 annet ledd at regnskapslovgivningens regler om vurdering av kursen ved regnskapsårets slutt skal legges til grunn for kortsiktige fordringer og gjeld i utenlandsk valuta. Det må innebære at valutagevinsten er skattepliktig selv om gevinsten er urealisert, så lenge det dreier seg om en kortsiktig fordring.

Dersom også restfordringen skulle gå tapt, følger det av skatteloven § 9–3 første ledd bokstav c nr. 3 at selskapet kan fradragføre den inntektsførte urealiserte valutagevinsten på kr 250 000 i tapseåret. Dette gjelder selv om tapet på selve fordringen ikke er fradragberettiget fordi vilkårene for fradrag ikke er oppfylt.¹²

Konvertering av fordring

Konvertering av fordring til aksjer regnes som realisasjon av fordringen. Det innebærer at det også skal beregnes en skattepliktig valutagevinst på den konverterte fordringen. Et eventuelt valutatap på en slik konvertert fordring må i utgangspunktet kunne føres til fradrag, men jeg har ikke

sett at det har vært tatt konkret stilling til dette spørsmålet.

Et særskilt spørsmål oppstår i de tilfellene vederlagsaksjene som mottas ved konverteringen, har en lavere verdi enn pålydende på fordringen som konverteres. Da kan man både få tap på fordringen og en skattepliktig valutagevinst (eller fradragberettiget valutatap).

Eksempel

Et norsk AS etablerte i 2012 en langsiktig fordring på et amerikansk selskap pålydende én mill. USD til kurs 6,00. Fordringen ble i 2016 konvertert til aksjer med en verdi på 500 000 USD. Valutakursen på konverteringstidspunktet var 8,50.

Her har vi altså et tap på fordringen på 500 000 USD som i de fleste tilfellene ikke er fradragberettiget. Som nevnt ovenfor regnes ikke bortfall eller ettergivelse av fordring på grunn av skyldnerens manglende betalingssevne som realisasjon av valutagevinst eller tap. Isolert sett vil det være en valutagevinst på den tapte delen av fordringen på hele NOK 1,25 mill., men den er altså ikke skattepliktig.

Når det gjelder den resterende delen av fordringen som er konvertert til aksjer, er det imidlertid realisert en skattepliktig valutagevinst på NOK 1,25 mill. ($500\,000 \times (\text{kr } 8,50 - \text{kr } 6,00)$). Riktignok vil inngangsverdien på de mottatte aksjene bli beregnet ut fra valutakursen på konverteringstidspunktet ($\text{kr } 8,50 \times 500\,000 = \text{kr } 4\,250\,000$), men det har man jo liten nytte av hvis aksjene er i fritaksmetoden.

Skattemessig sikring

I praksis brukes ofte finansielle instrumenter (valutaderiverater) for å sikre seg mot valutakursendringer på kontrakter, fordringer og gjeld.

Gevinst og tap på finansielle instrumenter tidfestes ved realisasjon av det finansielle instrumentet. I mange tilfeller oppstår spørsmål om man kan ta hensyn til at det foreligger et finansielt instrument som er ervervet i sikringsformål. Praksis er streng. For at det skal foreligge skattemessig sikring, heter det ifølge Skatte-ABC at må det være fullstendig sammenfall mellom det underliggende objektet og sikringsinstrumentet, dvs. at de sammenfaller i verdiutvikling, mengde, beløp og tid.¹³

⁸ Se regnskapsloven § 1-2.

⁹ Skatte-ABC 2016/17 stikkord «Valutagevinst/-tap» pkt. 2.4.

¹⁰ Skatteloven § 14-4 annet ledd.

¹¹ Norsk regnskapsstandard nr. 20 – Transaksjoner og regnskap i utenlandsk valuta.

¹² Skatteloven § 6-2 annet og tredje ledd.

¹³ Skatte-ABC, stikkord «Finansielle instrumenter – begreper».